

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
Г-ЖА МИХАЕЛА ДОЦОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
52-ТО НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
ПРОФ. Д-Р КОСТАДИН АНГЕЛОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ПО
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
52-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
ЧЛЕНОВЕТЕ НА КОМИСИЯТА
ПО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Относно: Становище на омбудсмана на Република България по Законопроект за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2026 г., № 52-602-01-17, внесен от Министерски съвет на 01/07/2026 г.

**УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ДОЦОВА,
УВАЖАЕМИ ПРОФЕСОР АНГЕЛОВ,
УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,**

На основание чл. 9, ал. 1, т. 6 от Правилника за организацията и дейността на омбудсмана, изразявам следното становище на омбудсмана по проекта на Закон за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2026 година, внесен от Министерския съвет.

Отправна точка на омбудсмана е гарантирането на регламентирани в законодателството на страната и международните договори права на гражданите като пациенти и здравноосигурени лица, осигурен достъп до медицинска помощ при прилагане на принципите на своевременност, достатъчност и качество, равнопоставеност при зачитане на правата на пациента, закриляне на здравето на всички граждани, в това число на нуждаещите се от подкрепата на държавата и обществото уязвими групи.

Становището се базира и на извършения задълбочен анализ на постъпилите в институцията на омбудсмана жалби и сигнали от граждани, а също от пациентски, съсловни и професионални организации, организации на хора с увреждания. В тях са поставени редица проблеми в здравеопазването, голяма част от които имат пряко отношение към финансирането на системата и разпределението на средствата за здраве.

На първо място, следва да се отбележи, че в този проектобюджет е заложено увеличението на приходите, съответно на разходите, със 412 331,7 хил. евро) или 8,51 % спрямо бюджета на НЗОК за 2025 г. Плащанията с трансфери от Министерство на здравеопазването са се увеличили с 3,85 %.

Увеличението на здравноосигурителните плащания с 8,70 % спрямо предходния бюджет е сравнително еднакво разпределено за различните пера, най-високо за специализираната извънболнична медицинска помощ - с 8,98 %, най-ниско за дентална помощ с 8,67 %.

Прави впечатление заложеното съществено повишаване на неданъчните приходи с 21,75 % или 3 021,6 хил. евро, което не става ясно по какъв начин това ще бъде изпълнено.

Увеличения размер на средствата без съмнение е положителна стъпка за гарантиране на правата както на пациентите, така и на работещите в системата медицински и здравни специалисти, но същевременно бих искала да припомня, че през годините средствата в бюджета на НЗОК неизменно нарастват, но това не е придружено от съществени реформи в системата, от каквито тя се нуждае и не води до съществено подобрене на достъпа на гражданите до здравеопазване. Бих искала да изразя надежда, че това ще бъде направено с бюджета за следващата година.

За съжаление, страната ни е с едно от най-високите нива на доплащане в ЕС, като пациентите и техните близки нерядко се налага да заплащат непосилни за голяма част от тях суми за здраве, независимо че са здравноосигурени. Много здравни дейности все още не се заплащат, или се заплащат в недостатъчна степен с публични средства. Същевременно България неизменно е сред страните с най-малко разходи за здравеопазване на глава от населението.

Предвид големия брой болници и легла за активно лечение и неравномерното им разпределение на територията на страната, бих искала да посоча необходимостта от подобряване на достъпа на гражданите от отдалечени и труднодостъпни места до медицински и здравни услуги – както в извънболничната, така и в болничната медицинска помощ.

С огромно безпокойство трябва да отбележа намаления размер на средствата за помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания (с около 7%), като не са взети предвид непрекъснато нарастващите цени и необходимостта от включване на нови медицински изделия, както и съобразяването им с индивидуалните потребности и стандарти за качество.

Като пример за незаплащане с публични средства на изключително важно за здравето на подрастващите изделия и нарушени в тази връзка права на децата и техните родители са корсетите за коригиране на сколиоза (изкривяване на гръбначния стълб), по повод на което в институцията постъпиха много жалби и сигнали. Въпреки отправените от омбудсмана препоръки до момента в институцията не е постъпила актуална информация дали проблемът ще бъде решен. Същевременно заплащането на тези изделия е обвързано с необходимостта от достатъчно финансиране, каквото в проектобюджета не е предвидено.

Следва да се посочи също, че административното ограничаване на възможностите за отпускане на медицинските изделия, помощните средства и съоръженията от НЗОК, противоречи на изискванията и на целите на Закона за хората с увреждания, на Конвенцията за правата на хората с увреждания и Хартата на основните права на ЕС, като води до неравно третиране и до засягане на правата на нуждаещи се граждани – в посочения по-горе пример деца и подрастващи с увреждания.

Бих искала да посоча само някои от дейностите, които към момента не се заплащат или се заплащат в недостатъчна степен с публични средства и за които е необходимо да бъде предвидено достатъчно финансиране:

- В голяма част от случаите след приключване на активното им лечение и ограничената по продължителност ранна и късна рехабилитация, възрастни пациентите с тежки хронични заболявания и трайни увреждания се изписват в състояние, което налага постоянно медицинско наблюдение и здравни грижи, което на практика няма къде да се проведе, освен срещу заплащане. НЗОК не заплаща престоя в хосписи, които въпреки че са лечебни заведения, не са нейни договорни партньори. Не е регламентирано и заплащане на престоя в домове за медико-социални грижи за възрастни (също лечебни заведения, каквито на практика няма разкрити), както и здравните грижи в дома на пациента, в това число такива осъществявани от лечебни заведения - амбулатории за здравни грижи.

Като омбудсман смятам, че неосигуряването на достъп на гражданите до продължително лечение, палиативни грижи и здравни грижи, а също продължителна рехабилитация с достатъчен обем и продължителност, нарушава права на пациентите и създава реална опасност за техните живот и здраве и е необходимо обсъждане на спешни мерки за тяхното решаване, включващи освен регламентирането на заплащането им и осигуряване на достатъчно средства за финансирането им с публични средства.

- Със съжаление и в този бюджет се запазва практиката за лимитиране на дейностите в извънболничната и болничната помощ, което се налага трайно като подход през годините за регулиране на разходите на НЗОК. Както многократно е отбелязвано, с това се създават предпоставки за конфронтация между лекари и пациенти и в крайна сметка за нарушено право на своевременен достъп до медицински услуги и нарушени

права на здравноосигурените лица. Налице е и риск за дейността на някои болници.

- Бих искала да отбележа също липсата на увеличение на средствата за дейности, предоставяни извън обхвата на задължителното здравно осигуряване, например: за профилактични прегледи и изследвания и акушерската помощ за здравно неосигурени жени, с което се създават предпоставки за нарушени права на жените и техните деца; за комплексно диспансерно (амбулаторно) наблюдение на здравно неосигурени лица с психични заболявания, където е уместно да бъде включено и амбулаторното им лечение, както и други.

- Основен проблем е също незаплащането с публични средства на медицински изделия и скъпоструващи консумативи в болничната, а също в извънболничната и денталната помощ, или заплащането им до недостатъчна стойност. Такива са например вътреочните лещи, изкуствени стави, спинални импланти, скъпоструващи консумативи при ендоскопски операции, зъбни протезни конструкции, изработвани от зъботехници, интермитентни катетри и др.

- Рисковете, произтичащи от недостатъчното финансиране на по-малките, най-често общинска собственост болници, вследствие ограничения контингент който обслужват, поставя в риск пациентите от тези населени места, които за да получат болнична медицинската помощ трябва да посетят лечебните заведения в по-големите областни градове, с произтичащите от това затруднения при намиране на подходящ транспорт за отиване и връщане и разход на средства, с каквито не всички те разполагат.

Предвидената промяна в съдържанието на механизма, гарантиращ предвидимост и устойчивост на бюджета на НЗОК за лекарствените продукти, заплащани напълно или частично от НЗОК и на методиката за прилагането му е мярка, която трябва да се прилага внимателно и след предварително обсъждане на всички рискове, за да не се допусне нарушаване на правото на здравноосигурените лица на достъп до лекарствени продукти, след които животоспасяващи и животоподдържащи.

Не на последно място, като национален омбудсман смятам, че работещите в здравеопазването следва да получават достойно заплащане за труда си, като това трябва да става по ред, с който не се допуска наличие на неравнопоставеност и за който има съгласие от всички заинтересовани страни.

В заключение, бих искала да изразя надежда, че становище ми по законопроекта ще бъде разгледано задълбочено, като ще бъдат взети предвид направените констатации и предложения и ще бъдат обсъдени решения, при които водещи ще бъдат правата и интересите на пациентите и тяхното здраве.

С уважение,

ВЕЛИСЛАВА ДЕЛЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ